

Temps de profecies

Estem vivint una veritable investida de vaticinis a curt termini –avui, a menys de cinquanta dies vista–, que fins i tot desborda l’apetència que tenim de pronòstics. I em temo que, a mesura que ens acostem al 27-S, l’escomena de profecies –siguin en forma d’enquesta, d’anàlisi pseudoexperta o de desvaris febrils– encara s’accelerarà més. No cal que adverteixi que, a més, hi haurà prediccions totalment oposades depenent de les fonts i els mitjans a través dels quals ens arribin i que, en cap cas, seran innocents.

Profetitzar, en qüestions socials, forma part de la mateixa lògica d’aquests fets. Vull dir que fer d’endeví ja és una manera d’intervenir en la direcció dels canvis socials. Les ciències socials solen tenir en compte la dificultat de fer previsions, però també com les previsions actuen de manera insospitada sobre la realitat social. Clàssics com Max Weber van tractar a fons allò que es coneix com a “conseqüències no volgudes de l’acció social”, i que mostra la paradoxa de les lògiques socials que, si bé pretenen un objectiu, acaben provocant just el contrari. El cas de l’ètica protestant que, empenyent l’aparició del capitalisme, acabaria “cavant la pròpia tomba” –en paraules del sociòleg alemany– és l’exemple prototípic estudiat per Weber. És ben bé el cas –per transportar-ho al nostre escenari immediat– d’aquells que, abusant dels pronòstics apocalíptics amb què pretenen aturar l’inde-

pendentisme, amb les seves advertències i amenaces no tan sols no aconseguixen dissuadir ningú, sinó que encara proporcionen més arguments als qui haurien d’haver espantat.

Un altre dels mecanismes lligats a la predicció del futur és el conegut com a *wishful thinking*, que prové de la psicologia, estudiat per Bruner i Goodman a mitjans del segle passat. Es tracta d’aquell pensament que confon els desitjos amb la realitat. En alguns casos, hi pot haver malícia. Però és ben cert que, com se sol dir, “qui té gana somnia pa”. I hi ha molts analistes que, honestament, confonen el que els convindria amb la realitat. Tots estem sotmesos a aquest perill, però quan convertim els desitjos en el criteri principal dels nostres pronòstics, acabem fent un ridícul estrepitos. Aquests primers dies

SALVADOR CARDÚS

SOCIÒLEG

CONSULTEU
MÉS ARTICLES A
www.ara.cat

d’agost els he aprofitat per repassar una gran muntanya d’articles, anàlisis i entrevistes que aquests darrers anys se m’havien anat amuntgant en una gran capsa. I hi he trobat veritables experts a decretar, fins i tot de manera reiterada al llarg del temps, la mort del procés sobiranista. No cal que digui que la contundència de la profecia sempre era proporcional al desig que el procés morís de veritat.

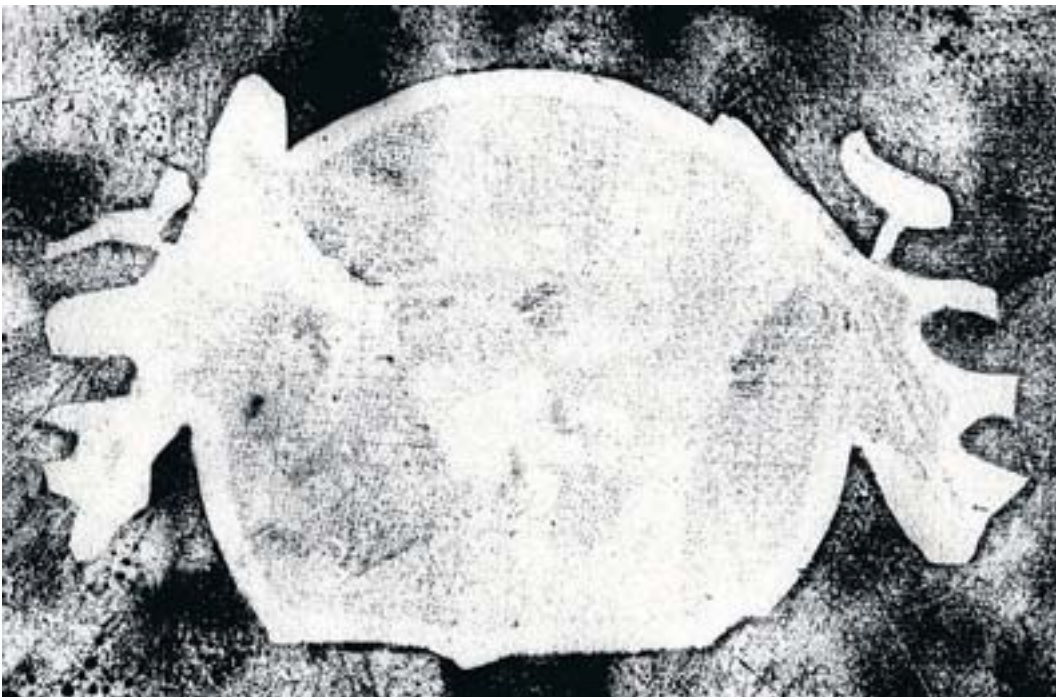
Finalment, em referiré a l’autocompliment de profecia (en anglès, *self-fulfilling prophecy*), terme que va crear Robert K. Merton. Es tracta dels pronòstics que, si bé en el moment en què es fan parteixen de bases inconsistentes, si esdevenen creïbles poden aconseguir per ells mateixos que s’acabin complint. També en aquest cas poden ser resultat d’un autoengany innocent, o

bé poden ser profecies que es difonen precisament en la confiança que, si són cregudes, puguin contribuir a fer que es compleixin. És un mecanisme amb variants, com pot ser l’efecte placebo. Però el cas és que pot produir un efecte de retroalimentació positiva o negativa. Els pares que repeteixen insistentment a una criatura que caurà, afavoreixen que acabi caient, pel fet que la fan sentir insegura. Al contrari, afavorir l’autoestima –de manera raonable– sol ser el millor camí per aconseguir que es compleixin els propis somnis.

Doncs bé: en aquest darrer tram de cursa per fer efectiu el dret a decidir, el combat en el terreny de l’autocompliment de profecia serà a mort. Afortunadament, bona part del vot sobiranista no necessita saber que guanyarà per mantenir-se fidel al seu compromís, ni l’arronsarà pensar que pot perdre. Però el vot temorós que es pot deixar acoquinat per les falses amenaces, el que pot estar mediatitzat per aquelles interpretacions que confonen desig amb realitat, podria deixar-se portar per les falses profecies i, finalment, facilitar que s’acomplissin.

Potser m’he deixat de dir que tots tres mecanismes afecten totes les parts enfrontades electoralment. També podria posar exemples de l’abús dels vaticinis en sentit contrari als que he esmentat. Una raó afegida per ser exigents tant amb les profecies dels nostres adversaris polítics com –i potser encara més– amb les dels que considerem que són dels nostres.

Aquells que abusen de pronòstics apocalíptics per aturar l’independentisme provoquen precisament l’efecte contrari

LAMARTARILE

Quan convertim els nostres desitjos en el criteri principal de les nostres prediccions, acabem fent un ridícul estrepitos